

A multnak szíves és hozzáértő megbecsülése csaknem teljesen hiányzik a pesti krónikából. A nevezetes 1838-as nagy árvíz 2280 házat pusztított el a pesti oldalon és 1140-et hagyott többé-kevésbé épen, de ami értékes ház megmaradt, arra sem tudtak vigyázni és csak szerencsés véletlen, ha itt-ott valami megmaradt. Talán mindennél jellemzőbb, hogy fővárosunkban ma az egyetlen régi rokokó-diszítmányú emlék az óbudai Zichy-kastély lépcsőháza, maga a Zichy-kastély pedig a legszebb barokk-stílusú magánépítkezés egész városunkban és ez most az óbudai dohánygyár fölháborító kü'sejű raktára. Gyom veri föl a valaha csodaszép, de visszataszítón elvadult udvart és hasonló sorsra jutott nálunk nem egy építészeti, hanem történelmi jelentőségű udvar is.

Aki szeretettel bandukolva Budapes'en kukkant be egy-egy ilyen régi ház bolt-hajtásos kapujába, olykor meglepő szépségekre bukkan az ócska falak között. Kevesen tudják, hogy az Iskola-tér 2. száma alatt lévő ütött-kopott ház valamikor Hédervári Kont Istváné, a nádoré volt. Ma is olva-féle, min ha valamikor ovagvárul szolgált volna és külön kul urhistóriai érdekessége az, hogy szárral több esztenedeje rémet színészek kántáltak és környáltak benne.

Jeles mul'ja van a Koronaherceg-utca 12. száma alatt lévő Orczy-ház udvarának is. A hozzája tartozó egyik telket báró Orczy István, a jászkúnok főkapitánya vásárolta még 1717-ben s ő vett hozzá később még két telekrészt. Itt lakott báró Orczy Lőrinc, akinél sűrűn megfordult az irodalomtörténeti alakokká lett testőrök: Beszenyey, Báróczy, Barclay. A ház udvarán ma is látható epifa árnyékában vitakoztak nemes hevévellett.

Itt irodalmi forradalmat csináltak és veszélyesebbnek híresztelt összejöveteleket rendeztek egy másik régi házban, a vértanúvá lett Lovassy László és társai: a nagyarányú Wurm-udvarban folytak a titkos tanácskozások, amelyek miatt a ház sokáig nagy gondot adott a rendőrségnek.

Rendkívül nevezetes a vármegyeháza udvara, amelyben annyi igazán történelmi esemény tanúi lehettek a szenvedő magyarok, egészen a darabont-korszak véres emlékü tömegzavargásáig. A vármegyeháza középső részét 1811-ben építették, a Semmelweiss-utcai épület fűsz évvel, a Városház utcai harminc évvel fiatalabb. Az épülettömb jó részét évtizedeken át a pestvidéki törvényszék foglalta el s amikor ennek számára Budán új palota kezdett épülni, aktuálissá vált az új megyeház terve is.

Két fölfogás harcolt egymással a megyében. Az egyik gazdaságosabbnak tartotta, hogy a hatalmas telket adják el s a befolyó összegből építsenek új palotát valahol a Dunaparton. A másik fölfogás a tradíciót nem tudta így egyszerűen félretenni. Hisz a megyeháza középső részének dőrszlopos homlokzata klasszikusan

szép építési emléke a fővárosnak, a régi épülethez pedig felejtethetlen mult fűződik. A vármegye közgyűlési terme és udvari traktusa elég sok történelmi esemény színhelye volt; a falakat díszítő, megbarant képek történelmi alakokat ábrázolnak s utódaik természetesen az olyanoknak adtak igazat, akik a megyeháza multjához nem tudtak hűtlenek lenni s a vitás kérdésben ők is győztek. A vármegye intéző köreiből még a háború előtt kialakult a nézet, hogy az új megyeházát a réginek helyén kell fölépíteni, még pedig olyanformán, hogy az oszlopos homlokzat megmaradjon s az építkezésbe beillesztődjék a közgyűlési terem.

Nem árt, ha a régi szellem sok helyről elűnik, de jó volna, ha meghagynák azt az egészen kevés építészeti régiséget, amit talán rászolgál a művészi kegyeletre. A régi pesti udvarok és a környező házak közt ma már úgylis alig akad ilyen.

Tábori Kornél

1385 — III. Karinszk-vononda, Víz-utca 6.

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Tábori Kornél*

Cím:

Régi pesti udvarok

Forrás:

Új idők

Budapest 1918 X/27

(Hely)

1140

1724

1846

1846

Helyszám:

Személy:

Osztályozás

F28.3

1918.